

ZNANSTVENI SKUP
S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM

Život i rad u prekarnim vremenima

KNJIŽICA SAŽETAKA

Zagreb, IEF
8. i 9. listopada 2026.

**ZNANSTVENI SKUP
S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM**

Život i rad u prekarnim vremenima

Zagreb, IEF
8. i 9. listopada 2026.

PROGRAM

ČETVRTAK, 8. LISTOPADA 2026.

9:30-9:45 **Registracija sudionika**

9:45-10:00 **Otvaranje skupa**

10:00-11:05 **Sesija 1. Konceptualizacije prekarnosti: teorije, mehanizmi i režimi rada**

Moderira: Tea Škokić

Maja Breznik: Prekarnost iz perspektive supereksploatacije na europskoj periferiji

Jelena Ostojić: Mehanizmi prekarnosti: eksploatacija, komodifikacija i isključenje u različitim oblicima rada u Hrvatskoj

Ozren Biti: O magarcima, golubovima i pčelama: terenski uvidi i preispisivanje problema prekarnosti

11:05-11:25 **PAUZA ZA KAVU**

11:25-12:30 **Sesija 2. Rodne dimenzije prekarnosti: rad, obitelj i svakodnevni život**

Moderira: Duga Mavrinac

Valerija Barada: Osigurana prekarnost: uvjeti obiteljskog i radnog života roditelja u Hrvatskoj

Blanka Čop: Samozapošljavanje žena na sjecištu rada, roda i obitelji: stalna dostupnost u prekrnim vremenima

Tanja Halužan: Glazbenički rad i rod: etnografski uvidi u prekarne živote glazbenica

12:30-13:45 **PAUZA ZA RUČAK**

13:45-15:15 **Sesija 3. Prekarni rad u kulturnim i profesionalnim poljima: mediji, umjetnost i znanost**

Moderira: Tanja Halužan

Dina Vozab i Antonija Čuvalo: Između slobode i prekarnosti: uvjeti atipičnog medijskog rada i izazovi za kolektivno organiziranje

Jaka Primorac, Marta Jalšovec i Petra

Rodik: Kontinuitet prekarnosti i mijene fragilnosti: uvjeti rada u organizacijama civilnog društva u području suvremene umjetnosti i kulture

Marija Brajdić Vuković i Ivan Tranfić: Odgovornost bez podrške: akademski rad i moralna ekonomija znanosti u prekarnim vremenima

Iva Nenić: Mišljenje alternativa sa "periferije periferije": etnomuzikologija i humanistika kao (životni) eksperiment na tački susreta društvenih kriza

15:15-15:35 **PAUZA ZA KAVU**

15:35-16:20 **Sesija 4. Živjeti prekarnost: stanovanje, skrb i svakodnevne strategije**

Moderira: Reana Senjković

Duga Mavrinac: Snažno tijelo i dobri živci: lica prekarnosti u neformalnom plaćenom radu brige o starijim i nemoćnim osobama

Rudi Klanjšek: Precarity, Housing Issues and Youth Well-being: The Slovenian Case

PETAK, 9. LISTOPADA 2026.

10:00-11:05 **Sesija 5. Digitalizacija rada: platforme, algoritmi i novi režimi prekarnosti**

Moderira: Ozren Biti

Senka Božić-Vrbančić: Fragilnost slobode: prekarnost, afekti i algoritamski rad

Katarina Jaklin: "Izaberi kojeg oćeš, sigurno ćeš pogriješiti": uloga agregatora u prekarnosti platformskog rada u Hrvatskoj

Emina Bužinkić: Neprekidni rad, odgođena budućnost: migrantski radnici u platformskom kapitalizmu

11:05-11:25 **PAUZA ZA KAVU**

11:25-12:30 **Sesija 6. Migrantska ranjivost: život u nesigurnim pravnim i radnim statusima**

Moderira: Igor Petričević

Drago Župarić-Iljić: Od nemila do nedraga, i nazad: nesigurnost statusa i putanje multi-prekariziranog migrantskog rada

Vedrana Baričević i Karlo Kralj: Prilike i prijetnje za mobilizaciju stranih radnika i radnica u suvremenoj Hrvatskoj

Iva Grubiša: Temporalni vrtlog: od izbjegličkih iskustava prema konceptualizaciji prekarnog življenja

12:30-13:45 **PAUZA ZA RUČAK**

13:45-14:50 **Sesija 7. Rad u uvjetima neizvjesnosti: turizam, okoliš i budućnost**

Moderira: Iva Grubiša

Lara Končar: Emocionalni rad i prekarnost: etnografski prilog proučavanjima rada u turizmu na primeru fotografskih poslova u hotelskim odmaralištima

Matko Krce-Ivančić: Turizam i univerzalna drama rada

Igor Petričević: Pregrijavanje i obrisi budućnosti Jadrana: ribolov, neizvjesnost i ranjivost u Kapitalocenu

14:50-15:10 **PAUZA ZA KAVU**

15:10-16:10 **Zaključna rasprava**

Moderiraju: Ildiko Erdei i Reana Senjković

Valerija Barada

Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru
vbarada@unizd.hr

Osigurana prekarnost: uvjeti obiteljskog i radnog života roditelja u Hrvatskoj

Supostavljanjem koncepata sigurnosti i nesigurnosti, u izlaganju se nominira ideja dugotrajnijeg postojanja prekarnosti kao jedne od temeljnih odlika uvjeta društvenog života u Hrvatskoj. Tvrdi se da prekarnost, shvaćena kao asimetrična raspodjela odgovornosti kako na mikro, tako i na makro razini, za socijalnu, ali i radno-ekonomsku reprodukciju, različito obilježava živote žena i muškaraca. Život majki i očeva maloljetne djece u Hrvatskoj na različite je načine određen uvjetima dvostruke prekarnosti. Prvi se element očituje u organizaciji obiteljskog života, a drugi u uvjetima rada i zaposlenja.

Rezultati istraživanja pokazuju da je obitelj prostor reprodukcije asimetrične raspodjele odgovornosti koja na žene stavlja više pritiska i nesigurnosti. Kućanske poslove većinom obavljanju žene, pa bake te dijelom kćeri. Očevi, djedovi i sinovi nose samo neke povremene obveze. Čak i u obiteljskim aranžmanima, u kojima se mogu nazrijeti elementi procesa raspodjele obveza, one su u planiranju i u izvedbi i dalje više ženska zadaća. Obitelji s više djece ili pak višegeneracijske obitelji ženama samo usložnjavaju obveze. Zaposlenost muškaraca je veća, a odlike zaposlenja usporedivo su nepovoljne i za žene i za muškarce, ali imaju drugačiji učinak na obiteljski život. Na neodređeno vrijeme zaposleno je 90,4% muškaraca i 82,9% žena, a na određeno 14,6% žena i 8% muškaraca. Stalni rad u jutarnjoj smjeni (55,7%) i smjena koja se redovito mijenja (27,2%) predstavljaju dominantne obrasce vremenske organizacije rada. Fleksibilno radno vrijeme o kojem sami odlučuju ima 9,4% ispitanika i ispitanica. Analiza podataka o napetosti obitelj-posao, pokazuje da se muškarcima problemi posla prelijevaju u obitelj, dok je za žene napredovanje u radnom životu obilježeno zahtjevima obiteljskog života.

Valerija Barada izvanredna je profesorica na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru. Doktorirala je sociologiju na Sveučilištu u Zagrebu, a trenutno je predsjednica Hrvatskog sociološkog društva. Bila je glavna istraživačica i voditeljica znanstvene dionice projekta “Utjecaj javnih politika na kvalitetu obiteljskog i poslovnog života i demografske procese u Hrvatskoj – mogućnosti promjene”, koji je vodila nevladina organizacija B.a.B.e – budi aktivan, budi emancipiran. Njezini istraživački interesi uključuju pitanja rada i roda, rodnih uloga i društvenih razlika u rodno i spolno posredovanim odnosima moći te pitanja razvoja lokalno situiranih teorijskih koncepata za tumačenje aktualnih društvenih fenomena.

Vedrana Baričević

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
vedrana.baricevic@fpzg.hr

Karlo Kralj

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
karlo.kralj@fpzg.hr

Prilike i prijetnje za mobilizaciju stranih radnika i radnica u suvremenoj Hrvatskoj

Hrvatska ekonomija posljednjih je nekoliko godina obilježena snažnim porastom udjela rada stranih radnika i radnica u nizu sektora, a posebno u ugostiteljstvu i graditeljstvu. Takav snažan rast omogućen je državnim politikama koje favoriziraju interes poslodavaca nauštrb položaja stranih radnika i radnica, dodatno otežanog sekuritiziranim migracijskim režimom. Sa svrhom boljeg razumijevanja potencijala za mobilizaciju stranih radnika i radnica u Hrvatskoj ovaj rad nastoji utvrditi: kako postojeći sindikalni i srodni akteri percipiraju političke prilike i prijetnje za radničko organiziranje i mobilizaciju, kako sindikati i njihove središnjice vide strane radnike/ice i u kojoj mjeri prilagođavaju svoju agendu njihovim specifičnim potrebama, kako vide prilike i prijetnje za organizaciju u različitim sektorima? Rad je utemeljen na nizu dubinskih intervjua s predstavnicima sindikata i udruga, analizi javnih politika te na nekoliko intervjua s predstavnicima države i poslodavaca.

Vedrana Baričević docentica je na Odsjeku za hrvatsku politiku Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Njezini glavni istraživački interesi uključuju identitet, državljanstvo, migracije i socijalno građanstvo. Njezin rad usmjeren je na politiku i dinamiku pripadnosti, socijalnu uključenost i transformacije građanstva u suvremenim društvima.

Karlo Kralj docent je na Odsjeku za komparativnu politiku Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Njegovi glavni istraživački interesi vezani su uz društvene pokrete, političko organiziranje te interakcije između prosvjedne i izborne participacije.

O magarcima, golubovima i pčelama: terenski uvidi i preispisivanje problema prekarnosti

Izlaganje nastoji povezati naracije kazivača prikupljene na grupnom terenskom istraživanju na Kvarneru, provedenom u sklopu projekta “Prekarna kultura i budućnost rada”, s idejama onih autora i teoretičara koji fenomen prekarnosti sagledavaju kroz prizmu subjektiviteta. U tu svrhu razmatraju se i domaća istraživanja koja naginju antropologizaciji društveno-humanističkog diskursa o prekarnosti rada, bilo tako da kroz polustrukturirane ili dubinske intervju oblikuju narative o radu i životu ili pak da ispituju afektivnu razinu suočenja ljudi s radnim i životnim nesigurnostima.

Vraćajući se “analizi kulture” Raymonda Williamsa, u ovom ću izlaganju proživljavanje prekarnosti raspoznatljivo u spomenutim kazivanjima naših sugovornika tumačiti s pomoću njegove kategorije “strukture osjećaja”. Sugovornici su s nama podijelili svoja iskustva upuštanja u manje ili veće poslovne pothvate, prikazujući ih bilo kao slijeđenje snova i uvjerenja, bilo kao kreiranje niše na razmeđu rada i slobodnog vremena, bilo kao izlazak iz rutine svakodnevice. Pritom njihova “biografska rješenja za systemske kontradikcije” (Ulrich Beck) ukazuju s jedne strane na specifično samopoduzetničko funkcioniranje, ali s druge i na važnost obiteljskih konstelacija.

U iskazima naših sugovornika naglašene su koliko životne i radne prilike koje im se otvaraju uslijed njihove proaktivnosti, toliko i strukturna ograničenja kojima su izloženi. Kod njih jedni oblici rada odmjenjuju ili nadopunjuju druge, baš kao što i jedni vidovi ranjivosti i nesigurnosti uklanjaju ili umanjuju druge. To sve zajedno tvori njihovo društveno iskustvo u nastajanju.

Prepoznavanje taktičkih prilagodbi naših ispitanika na radnu, društvenu, ali i širu ontološku nestabilnost, otvara ujedno pitanje prekarnih vremena, ili konkretnije, njihove zaglavljenosti u sadašnjosti i uronje-

nosti u permanentnu krizu. No ovaj se put to prije pretvara u pitanje snalaženja ljudi na doživljajnom i izvedbenom planu, nego što nam služi kao platforma za kritiku neoliberalnog kapitalizma. Tako je formulirano pitanje dobar temelj za kulturno-antropološko preispisivanje problema prekarnosti.

Ozren Biti znanstveni je savjetnik na Institutu za etnologiju i folkloristiku. Njegovi istraživački interesi kreću se u području sportskih, medijskih i celebrity studija te antropologije rada. Objavio je tri autorske knjige i tridesetak znanstvenih radova te suuredio dva znanstvena zbornika. Voditelj je projekta "Prekarna kultura i budućnost rada" financiranog sredstvima Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NextGeneration EU).

Senka Božić-Vrbančić

Odjel za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zadru
senka.bozic1@gmail.com

Fragilnost slobode: prekarnost, afekti i algoritamski rad

Što danas znači osjećati se slobodno dok istodobno živimo i radimo u uvjetima stalne nesigurnosti? Polazeći od razgovora s Uberovim vozačima i vozačicama u Zagrebu, analiziram kako se ideja slobode oblikuje unutar platformskog i algoritamski reguliranog rada. U narativima vozača sloboda se pojavljuje kao mogućnost “rada bez šefa”, fleksibilnosti i samostalnog upravljanja vlastitim vremenom, ali upravo se kroz fragmente svakodnevnih vožnji otvaraju kontradikcije takvog iskustva: iscrpljenost, samoeksploatacija, stalna dostupnost tržištu i normalizacija nesigurnosti. Inspirirana Lauren Berlant, Michelom Foucaultom i Markom Andrejevicem, platformski rad sagledavam kao afektivni režim u kojem kontrola više ne djeluje prvenstveno kroz zabranu, nego kroz proizvodnju osjećaja autonomije i izbora. Uberova “sloboda” pritom funkcionira kao fragilan oblik prilagodbe životu u prekarnosti – kao obećanje koje subjektu omogućuje osjećaj dostojanstva i samostalnosti upravo u trenutku kada ti osjećaji postaju najnesigurniji.

Senka Božić-Vrbančić redovita je profesorica antropologije na Sveučilištu u Zadru. Doktorirala je antropologiju na Sveučilištu u Aucklandu na Novom Zelandu, a radila je na sveučilištima i istraživačkim institucijama u Novom Zelandu, Australiji, Ukrajini i Hrvatskoj. Njezina istraživanja obuhvaćaju pitanja dijaspore, politike pripadanja, vizualnu kulturu i afektivne dimenzije suvremenog života. Autorica je više knjiga i brojnih znanstvenih radova objavljenih u međunarodnim časopisima i zbornicima. U novijim istraživanjima bavi se fragilnim budućnostima, novim imaginarijima i afektivnim dimenzijama digitalne svakodnevice, s posebnim interesom za prekarnost, algoritamsko upravljanje i transformacije iskustva u suvremenom kapitalizmu.

Marija Brajdić Vuković

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
mbvukovic@gmail.com

Ivan Tranfić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
ivan@idi.hr

Odgovornost bez podrške: akademski rad i moralna ekonomija znanosti u prekarnim vremenima

Izlaganje polazi od teze da suvremeni akademski sustav sve snažnije proizvodi oblike “odgovornosti bez podrške” – situacije u kojima se od znanstvenika očekuje visoka razina produktivnosti, transparentnosti i društvene relevantnosti, dok se istodobno smanjuju institucionalni, kolegijalni i infrastrukturni uvjeti koji bi takvu odgovornost poduprli. U kontekstu rasprava o prekarnosti rada, rad promatra akademski rad kao specifičan oblik afektivno i moralno intenzivnog rada obilježenog nesigurnošću, birokratizacijom, kvantifikacijom i individualizacijom odgovornosti.

Empirijska analiza temelji se na rezultatima kvantitativnog istraživanja na 780 znanstvenika iz svih znanosti u Hrvatskoj i fenomenološkoj interpretaciji 48 dubinskih intervjua sa znanstvenicima i znanstvenicima iz prirodnih, tehničkih, društvenih i biomedicinskih znanosti u Hrvatskoj. Analiza pokazuje trostruku napetost: između unutarnje etike znanstvenog rada i vanjskih evaluacijskih zahtjeva, između potrebe za povjerenjem i logike nadzora te između intrinzičnih znanstvenih vrijednosti i ekstrinzične metrike produktivnosti. Sudionici opisuju iskustva administrativnog preopterećenja, emocionalne iscrpljenosti i gubitka profesionalnog smisla, ali i mikroprakse otpora kroz mentorstvo, suradnju i očuvanje znatiželje kao temeljnih oblika akademskog integriteta.

Rad interpretira te obrasce kroz koncept moralne ekonomije znanosti i pokazuje kako se prekarizacija akademskog rada ne odnosi samo na nesigurne uvjete zaposlenja, nego i na eroziju autonomije, podrške i epistemičkih uvjeta rada. Zaključno se raspravlja o potrebi redefiniranja evaluacijskih režima prema modelima koji uključuju institucionalizaciju podrške, pluralizaciju kriterija vrednovanja i obnovu kolegijalnih odnosa kao preduvjeta održive znanstvene odgovornosti.

Marija Brajdić Vuković znanstvena je savjetnica na Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu. Djeluje u područjima studija znanosti i tehnologije, sociologije znanosti i visokog obrazovanja. Njezina istraživanja usmjerena su na akademske kulture, epistemološku odgovornost, znanstvene identitete, rod i akademske nejednakosti te ulogu znanosti u društvenim i okolišnim krizama. Trenutačno je voditeljica i suradnica na projektima koji istražuju odgovornost i epistemički život u suvremenoj akademskoj zajednici. Njezin recentni rad povezuje fenomenološke pristupe, feminističke STS perspektive i perspektive poluperiferije kako bi analizirala transformacije znanstvenog rada u postsocijalističkim i poluperifernim akademskim kontekstima.

Ivan Tranfić znanstveni je suradnik na Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu gdje radi u Centru za omladinska i rodna istraživanja. Doktorirao je političku znanost i sociologiju na Sveučilištu Scuola Normale Superiore di Pisa u Italiji na temi pojave antirodnh društvenih pokreta u Jugoistočnoj Europi. Trenutno radi na HRZZ projektu "Društvena odgovornost i profesionalna etika hrvatskih znanstvenika – RESETH". Njegovi istraživački interesi uključuju sociologiju društvenih pokreta, roda i politike te sociologiju znanosti i tehnologije.

Prekarnost iz perspektive supereksploatacije na europskoj periferiji

Izlaganje započinjem nalazom da je došlo do obrata u poimanju prekarnosti i pomicanja perspektive na vizuru samih radnika, no prekarnost se i nadalje najčešće opisuje u terminima nesigurnog i slabo plaćenog rada. Iz kritičkog čitanja teorija o prekarnosti izvodim četiri koncepta: 1. klasni sastav radničke klase s njegovom dinamikom između tehničkog i političkog sastava; 2. suiskorištavanje proletarijata od strane zaposlenih na poslovima tehničkog i društvenog upravljanja koji kao dio svog dohotka dobivaju dio viška vrijednosti proizvodnog rada; 3. supereksploataciju radne snage koja je tipična za svjetsku periferiju; 4. neslobodan najamni rad u kojem radnici gube vlast nad svojom radom (Breznik, 2026).

Ti koncepti omogućuju cjelovitu analizu prekarnosti. U ovom izlaganju, međutim, usredotočit ću se na konceptualizaciju supereksploatacije, gdje ovisna gospodarstava nadoknađuju odljev viška vrijednosti i nejednaku globalnu razmjenu kroz supereksploataciju rada. Studije hrvatskog ekonomista Ivana Rubinića i srpske sociologinje Jelene Pešić, na primjer, ukazuju na to da regiju jugoistočne Europe sve više potresaju proturječnosti ovisnog gospodarskog razvoja i time aktualiziraju teorije ovisnosti (Marini, 2022). U ovisnim gospodarstvima supereksploatacija je preduvjet za uključivanje u globalno svjetsko tržište. Podaci pokazuju da je odljev kapitala iz zemalja istočne Europe najmanje dvostruko veći od priljeva iz EU (Novokmet, 2017) te ukazuju na značajnu razliku u vrijednosti robe koju ovisne zemlje prodaju “ispod vrijednosti”, a tu razliku prisvajaju tvrtke u zemljama kapitalističke jezgre (Rubinić i Tajnikar, 2019).

Izlaganje će se usredotočiti na mehanizme supereksploatacije, zajedničke zemljama jugoistočne Europe, a osobito na korištenje migracija kao najnovijeg rješenja supereksploatacije radne snage.

Maja Breznik viša je istraživačica na Mirovnom institutu i Fakultetu društvenih znanosti Sveučilišta u Ljubljani. Njezini istraživački interesi uključuju sociologiju rada i transformaciju radnih uvjeta u kontekstu globalnog ekonomskog restrukturiranja. Među njezinim nedavnim publikacijama su "Rethinking the Neo-Corporatist Framework: the Case of Long-Term Care" (Teorija in praksa, 2025), "Less or More Labour Law for Social Change?" (Industrial Law Journal, 2024.), "Unfree Wage Labour" (Critical Sociology, 2023.) i knjiga *Plaćeni rad: Kritika teorija prekarnosti* (Sophia, 2021.).

Neprekidni rad, odgođena budućnost: migrantski radnici u platformskom kapitalizmu

Izlaganje se temelji na jednogodišnjem kritičkom etnografskom istraživanju u Hrvatskoj. Fokusira se na migrantske i nemigrantske radnike zaposlene u sektorima obilježenima akutnim manjkom radne snage, platformizacijom, podugovaranjem i neformalnim radom, poput dostave i taksi vožnje. Analiziram kako digitalizirani režimi rada, algoritamsko upravljanje i fragmentirani lanci zapošljavanja proizvode nove oblike prekarnosti, iscrpljenosti i nesigurnosti, pri čemu se granice između rada i života gotovo potpuno brišu. Rad se odvija u ritmu stalne dostupnosti, fizičke iscrpljenosti i neizvjesnosti, bez jasne mogućnosti društvene sigurnosti i dugoročnog planiranja.

Posebnu pažnju posvećujem rodnim i rasiziranim dimenzijama prekarosti. Rasizirani muškarci iz Južne Azije, Sjeverne Afrike i drugih područja Globalnog juga često su pozicionirani kao uvijek dostupna i fizički potrošna radna snaga, izložena ozljedama na radu, policijskom nadzoru i javnom neprijateljstvu, dok su migrantske žene koncentrirane u feminiziranim sektorima skrbi i usluga obilježenima afektivnim radom, moralnim nadzorom i različitim oblicima uznemiravanja. Analiza pokazuje kako migrantski radnici postaju hipervidljivi u urbanom prostoru, dok istovremeno ostaju strukturno nevidljivi unutar područja prava, socijalne skrbi i dominantnih imaginarija pripadanja.

Konceptualno, rad povezuje kritičke studije migracija, feminističku političku ekonomiju i studije prekarnosti kako bi pokazao da nesigurnost rada nije samo ekonomsko pitanje, već režim upravljanja životom. U završnom dijelu rada analiziram pokušaje sindikalizacije i kolektivnog organiziranja, ali i nastanak migrantskih mreža uzajamne pomoći i skrbi. Te prakse predstavljam kao oblike preživljavanja, ali i političke pokušaje stvaranja drukčijih odnosa rada, solidarnosti i pripadanja u suvremenim prekrnim vremenima.

Emina Bužinkić istražuje, organizira, facilitira i piše na raskrižju migracija, obrazovanja, rase, transnacionalnih solidarnosti, izgradnje mira, feminističke prakse i pedagogija otpora. Blisko surađuje s marginaliziranim i rasiziranim populacijama te su-organizira zajednice kroz metodološke i pedagoške prakse utemeljene na odgovornosti, osnaživanju i reciprocitetu. Istraživački rad profilira kroz narativne i feminističke, kritičke etnografije te kritičku analizu diskursa. Objavljuje radove u antidisciplinarnim i interdisciplinarnim časopisima. Trenutno zaključuje svoj postdoktorski istraživački rad u Institutu za razvoj i međunarodne odnose. Dobitnica je nagrade Krunoslav Sukić za promicanje mirotvorstva, nenasilja i ljudskih prava 2025. godine.

Samozapošljavanje žena na sjecištu rada, roda i obitelji: stalna dostupnost u prekarnim vremenima

Rad analizira iskustva života i rada samozaposlenih žena u Dalmaciji kroz prizmu sve izraženije prekarnosti, sagledane na sjecištu roda, zanimanja i obiteljskih uloga. Polazeći od socioloških i feminističkih pristupa, prekarnost se razumije kao rodno strukturiran proces u kojem se nesigurni oblici rada isprepliću s neplaćenim radom i skrbi, oblikujući svakodnevicu, osobito u kontekstu samozapošljavanja i majčinstva.

Empirijska analiza temelji se na kvalitativnom narativnom istraživanju koje obuhvaća 24 dubinska intervjua sa samozaposlenim ženama. Nalazi pokazuju heterogenost ulazaka u samozapošljavanje – od strategija nužde do potrage za autonomijom, fleksibilnošću i boljim usklađivanjem rada i obitelji. Unatoč različitim motivacijama, nesigurni prihodi, stalna dostupnost, individualizacija rizika i ograničen pristup socijalnoj zaštiti reproduciraju prekarnost u svakodnevnom životu.

Kontekst Dalmacije, obilježen patrijarhalnim obiteljskim obrascima, sezonalnošću ekonomskih aktivnosti, nedostatkom institucionalnih resursa i snažnim oslanjanjem na obiteljske mreže, dodatno pojačava ranjivost samozaposlenih žena. U tom okviru tzv. “baka servis” postaje ključan oblik neformalne podrške koji ublažava višestruka opterećenja samozaposlenih žena, ali istodobno učvršćuje privatizaciju skrbi i rodno nejednaku raspodjelu neplaćenog rada u obitelji.

Iskustvo samozapošljavanja oblikuje se kroz režim stalne dostupnosti, u kojem žene kontinuirano pregovaraju granice između rada i privatnog života te često internaliziraju tržišne zahtjeve za trajnom angažiranošću. To se očituje u preklapanju plaćenog i neplaćenog rada, intenzivnom emocionalnom radu i, kod majki, izraženoj majčinskoj krivnji koja proizlazi iz napetosti između normi intenzivnog majčinstva i zahtjeva rada.

Nalazi upućuju na to da se prekarnost ne svodi samo na nesigurnost prihoda ili radnih odnosa, već funkcionira kao širi društveni režim vre-

mena i skrbi u kojem se brišu granice između rada i života, a odgovornost za njihovo usklađivanje prebacuje na individualne, rodno strukturirane biografije. Izlaganje time doprinosi raspravama o prekarnosti naglašavajući važnost kontekstualno osjetljivih pristupa koji prepoznaju regionalne, rodne i biografske specifičnosti.

Blanka Čop zaposlena je na Pravnom fakultetu u Splitu, Katedri za sociologiju, na radnom mjestu više asistentice u području društvenih znanosti, polje sociologije. Akademski naziv doktorice znanosti stekla je 2024. godine na Sveučilištu u Zadru obranom doktorske disertacije naslova *Karijere žena u nestandardnim oblicima rada i zaposlenosti: iskustva samozaposlenih žena u Dalmaciji*. Sudjeluje u izvođenju nastave iz kolegija Sociologija, Sociologija hrvatskog društva i Kultura, društvo i pravo na sveučilišnom integriranom preddiplomskom i diplomskom studiju prava, te u nastavi iz kolegija Sociologija žena na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Kao članica istraživačkog tima sudjeluje u više znanstveno-istraživačkih i razvojnih projekata na temu suvremenih migracija i usklađivanja privatnog i poslovnog života.

Iva Grubiša

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

iva.grubisa@m.ffzg.hr

Temporalni vrtlog: od izbjegličkih iskustava prema konceptualizaciji prekarnog življenja

Nadovezujući se na tezu da je osjećaj zaglavljenosti u sadašnjosti jedno od obilježja suvremenih prekarnih uvjeta života, u izlaganju se nudi koncept temporalnog vrtloga kao analitičkog okvira za razumijevanje načina na koje kronična neizvjesnost oblikuje doživljaje vremena te otežava planiranje budućnosti. Izlaganje se temelji na dubinskom etnografskom istraživanju s osobama s izbjegličkim iskustvom provedenom u Zagrebu od 2020. do 2023. godine. Polazeći od Knightovog (2021) koncepta “vertiga” i “vrtoglavog života” (eng. *vertiginous life*), u izlaganju se pokazuje kako se u preкарnim životnim okolnostima urušava konvencionalna percepcija linearnog protoka vremena. Izmjena naglih i radikalnih promjena s iskustvom “beskrajne sadašnjosti” (Griffiths 2014) rezultira vrtložnim ispreplitanjem te sabijanjem prošlosti i budućnosti u sadašnjosti (usp. Ringel 2016). Kroz analitičku kategoriju temporalnog vrtloga istražuje se kako ljudi doživljavaju vrijeme u okolnostima koje karakterizira neizvjesnost; kako se nose sa situacijama i okolnostima koje su izvan njihove kontrole te kako se, unatoč tome, pozicioniraju u vremenu i prostoru te nastoje (ponovno) uspostaviti barem djelomičnu kontrolu nad svojim životima. Istraživanje je pokazalo da iskustva temporalnosti nisu homogena ni linearna te da ljudi mogu osjećati zarobljenost u vremenu, dok istovremeno nastoje izgraditi stabilnu sadašnjost i barem implicitno djelovati prema zamišljenim boljim budućnostima. Autorica pokazuje kako prepoznavanje i razumijevanje ovih složenih temporalnih dinamika može produbiti razumijevanje ne samo izbjegličkih iskustava, već i drugih životnih okolnosti obilježenih prekarnošću i strukturnim ograničenjima.

Iva Grubiša asistentica je na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Doktorsku disertaciju pod naslovom *Stvaranje doma – suvremena izbjeglička iskustva u gradu Zagrebu* obranila je u

svibnju 2026. godine. Uz poslijediplomski studij završila je međunarodnu doktorskiju školu *Transformations in European Societies* pri sveučilištu Ludwig-Maximilians u Münchenu. Suradnica je na projektu *Transformacija postindustrijskog grada: prostor, zajednica i rad* (2023.-2027.) kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost, te na dvama projektima financiranih iz sredstava Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (Next Generation EU) "Praćenje razvoja i strukturiranja modela upravljanja radnom imigracijom u Hrvatskoj" (2025.-2029.) i "Postkrajolici – vrijeme, prostor i zajednice" (2025.-2029.).

Glazbenički rad i rod: etnografski uvidi u prekarne živote glazbenica

Izlaganje polazi od činjenice da se oblici zapošljavanja koji već dugo karakteriziraju glazbenički rad danas smatraju paradigmatiskim primjerima prekarnog rada. U tom se kontekstu rastući interes za prekarlost rada i tzv. *gig* ekonomiju posljednjih desetljeća proširio i na kreativne industrije, uključujući radne živote glazbenika. Smještajući glazbenički rad u kontekst postmarksističkih teorija nematerijalnog i afektivnog rada te studija kreativnih industrija, rad ukazuje na paradoks tzv. “privilegirane prekarlosti”, u kojem se ideja kreativnog samoostvarenja oslanja na nestabilne i neregulirane oblike rada, dok se glazbenici istodobno i dalje bore da njihov rad bude prepoznat kao “stvaran” rad. U takvim uvjetima, obilježenim privremenim angažmanima, nesigurnošću zaposlenja te izostankom radnih i socijalnih prava, dodatno se reproduciraju rodne nejednakosti koje oblikuju profesionalne putanje žena – od financijske nesigurnosti i ograničenih prilika do rodno uvjetovanih očekivanja vezanih uz skrb i obitelj. Te su nejednakosti osobito izražene u kontekstu majčinstva, koje u polju obilježenom očekivanjem potpune profesionalne predanosti često postaje ograničavajući, a potencijalno i eliminatorni čimbenik razvoja glazbeničkih karijera.

Na temelju etnografskih uvida i primjera nekoliko zagrebačkih glazbenica čiji se profesionalni životi dominantno odvijaju kroz izvedbe uživo, odnosno “gaže”, istraživanje analizira načine na koje se snalaze na nesigurnom tržištu rada balansirajući umjetničke i poduzetničke zahtjeve, stalnu dostupnost te neizvjesnost prihoda. Poseban naglasak stavlja se na porozne granice između privatnog i profesionalnog života, odnosno između obiteljskih i radnih uloga, kao i na pitanje definiranja “uspjeha” u kontekstu glazbeničkog rada obilježenog kontinuiranim pregovaranjem vlastite zapošljivosti, vidljivosti i profesionalnih odnosa.

Izlaganje pokazuje kako prekarni uvjeti rada oblikuju svakodnevne profesionalne prakse, ali i načine na koje glazbenice razumiju i oblikuju vlastite (radne) identitete. Time doprinosi raspravama o prekarlosti

kulturnog rada iz rodne perspektive te ukazuje na potrebu za snažnijom institucionalnom podrškom i održivijim uvjetima rada u suvremenoj glazbenoj industriji.

Tanja Halužan znanstvena je suradnica na Institutu za etnologiju i folkloristiku te suradnica na projektima “Tradicije glazbe i plesa” i “Prekarna kultura i budućnost rada”. Studij muzikologije završila je na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, a doktorski studij na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu, obranivši disertaciju posvećenu glazbenim i izvedbenim praksama na svadbama zagrebačkoga područja. U središtu njezinog znanstvenog interesa nalaze se odnosi glazbe i rituala, zatim kajkavska glazbena i diskografska baština, povijest rane hrvatske diskografije te urbane scene popularne glazbe. U novijim istraživanjima bavi se glazbom kao oblikom rada te ekonomskim i društvenim uvjetima glazbeničkog djelovanja.

“Izaberi kojeg oćeš, sigurno ćeš pogriješiti”: uloga agregatora u prekarnosti platformskog rada u Hrvatskoj

Platformski rad, odnosno rad za digitalne platforme, često se analizira kao oblik prekarnog rada obilježen nestabilnošću, nesigurnošću i neizvjesnošću (Kalleberg, 2019), pri čemu je rizik poslovanja u velikoj mjeri prebačen na radnike/ce, uz ograničenu socijalnu i pravnu zaštitu. Qi i Li (2019), polazeći od ideje da u istraživanje prekarnosti treba vratiti analizu radnog procesa, identificiraju tri ključne dimenzije prekarnosti platformskog rada: pristup tržištu, informacijsku hegemoniju te stratifikaciju rada i radnika/ca. Iako se ovaj okvir može primijeniti i na hrvatski kontekst, on u pravilu pretpostavlja neposredan odnos između platformi i radnika. U hrvatskoj platformskoj ekonomiji taj je odnos dodatno posredovan agregatorima koji se nalaze između platformi i radnika/ca, formalno preuzimaju ulogu poslodavaca te se bave ugovorima, isplatama i administrativnim obvezama (Bjelinski Radić, 2023; Starčević, 2022). Izlaganje polazi od pretpostavke da interakcija između platformi i agregatora, iako obilježena nesrazmjerom moći između globalnih platformi i lokalnih posrednika, na mikro razini oblikuje konkretne radne i životne situacije platformskih radnika u Hrvatskoj. Stoga ovaj rad propituje kako prisutnost agregatora proizvodi dodatne oblike prekarnosti u radnom procesu platformskog rada, za koje skupine radnika te na koji način intervenira u pristup tržištu rada, distribuciju informacija i stratifikaciju među radnicima. Poseban fokus stavljen je na načine na koje se radnici/e kreću između tih odnosa i pregovaraju ih, kao i na fragmentaciju odgovornosti između platformi i agregatora kao potencijalno važan, ali nedovoljno istražen aspekt prekarnosti. Rad se temelji na polustrukturiranim intervjuima s platformskim radnicima/ama u sektoru taksi prijevoza i dostave u Hrvatskoj, uključujući migrantske radnike iz trećih zemalja, prikupljenima 2025. i 2026. godine u sklopu projekta Fairwork Hrvatska.

Katarina Jaklin asistentica je na Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu i doktorandica na Fakultetu za društvene znanosti Sveučilišta u Ljubljani gdje se bavi pitanjem odnosa agregatora i platformi. U dosadašnjem radu većinom se zanimala za pitanja rada, roda, radničkog organiziranja i migracija.

Precarity, Housing Issues and Youth Well-being: The Slovenian Case

This contribution examines youth well-being as a consequence of structural insecurity rather than merely an individual mental-health problem. The Slovenian case is especially revealing: while macroeconomic indicators have improved, young people continue to face higher unemployment, job insecurity, and uncertain transitions into stable work, independent housing, and family formation. The enclosed FES report stresses that economic progress has not translated into improved psychological well-being among youth.

Housing emerges as a central mechanism linking precarity to health. In Slovenia, housing concerns among youth rose from 31.4% in 2000 to 55.5% in 2024, and these concerns are significantly associated with stress. The report also notes that between 2015 and 2023, housing prices increased by more than 86%, while incomes for the bottom half of the population rose by only around 24%, deepening the gap between aspirations and realistic access to housing. The presentation further shows that between 2010 and 2020, fear of housing problems and stress increased significantly, while self-assessed health declined, despite rising GDP per capita and falling youth unemployment. Its path model suggests a clear chain: weaker material status worsens housing position and housing quality; housing concerns increase stress; and stress is linked to poorer health assessment. The broader academic literature supports this interpretation. Research links precarious employment with poorer mental health among young adults (Canivet et al., 2016; Chesters & Cuervo, 2019), while studies on housing show that affordability pressures, insecure tenure, and housing instability are associated with psychological distress and poorer health (Alidoust & Huang, 2023; Bentley et al., 2016; Padgett, 2020). Therefore, youth well-being requires more than mental-health services: it calls for upstream policy responses, including secure work, affordable rental housing, public and non-profit housing provision, and stronger protections against chronic economic insecurity.

Rudi Klanjšek profesor je sociologije na Sveučilištu u Mariboru. Njegova istraživanja usmjerena su na mlade u Sloveniji i jugoistočnoj Europi, s posebnim naglaskom na zapošljavanje, nejednakost, stanovanje, dobrobit, devijantnost i društvene promjene. Objavio je brojne radove u međunarodnim znanstvenim časopisima, uključujući *Housing, Theory & Society*, *European Societies*, *Nationalities Papers*, *Journal of Adolescence*, *Justice Quarterly*, *British Journal of Sociology of Education* i *Substance Use & Misuse*.

Emocionalni rad i prekarnost: etnografski prilog proučavanjima rada u turizmu na primeru fotografskih poslova u hotelskim odmaralištima

U izlaganju se razmatra odnos emocionalnog rada i prekarnog položaja migrantskih, sezonskih radnika/ca angažovanih u industriji turizma, sa posebnim fokusom na pitanje proizvodnje turističkih iskustava u hotelskoj industriji. Oslanjajući se na rezultate višegodišnjeg etnografskog istraživanja sprovedenog metodom “posmatranje sa učestvovanjem”, autoetnografiju i polustrukturane intervju sa radno angažovanim na fotografskim poslovima u hotelskim odmaralištima na ostrvu Majorka (Španija), cilj je da se analizira međuslovljenost emocionalnog rada koji performiraju radnici/e i njihovog socio-ekonomskog položaja.

Pitanju proizvodnje turističkih iskustava pristupa se kroz analizu načina rada radno angažovanih u turizmu s jedne strane i neoliberalno-kapitalističkih struktura koje ga oblikuju s druge. Ovakav pristup odbran je kako bi se osvetlili društveni i ekonomski odnosi koji se grade i ispoljavaju između radnika/ca i turista/kinja, te na koje načine politike kompanija oblikuju ove odnose i upravljaju radnim procesima. Prikupljena građa ukazuje da je fotografski rad u turizmu oblikovan procesima komodifikacije – gde radnici/e upravljaju sopstvenim ponašanjima i telom kako bi proizveli poželjne interakcije i pozitivna iskustva za turiste – kao i visokim stepenom kontrole i nadzora od strane kompanija, a koji se konstituiše kroz profitno vođenu organizaciju rada i regulaciju ponašanja zaposlenih. Istovremeno, prekarnost se ispoljava kroz nestabilne radne angažmane i prihode, intenzivan ritam rada, i ograničene mogućnosti pregovaranja radnih uslova, što dodatno oblikuje način na koji se emocionalni rad manifestuje.

Analiza povezuje svakodnevne radne prakse sa širim neoliberalno-kapitalističkim okvirima koji strukturiraju turističku proizvodnju, čime se pokazuje da emocionalni rad predstavlja integralni mehanizam proizvodnje turističkih iskustava te da počiva na specifičnim oblicima

eksploatacije. Konačno, rezultati istraživanja ukazuju na važnost izučavanja “proizvodne strane” turizma i na potrebu da se ovaj fenomen razume kroz perspektivu radnika/ca.

Lara Končar nezavisna je istraživačica. Osnovne akademske studije završila je na Odsjeku za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Beogradu, a diplomski i doktorski studij na Fakultetu političkih nauka Sveučilišta u Beogradu, u okviru programa Studije roda i politike te Studije kulture i medija. Provodi akademska i primijenjena istraživanja u području rada i socioekonomskih nejednakosti, s posebnim fokusom na “nestandardne” oblike rada. Njezino istraživačko iskustvo obuhvaća teme rada u turističkoj industriji, položaja sezonskih radnica u poljoprivredi, neplaćenog kućanskog rada, akademskog prekarijata, položaja TIRV osoba, radničkog samoupravljanja i seksualne eksploatacije u kontekstu trgovine ljudima.

Turizam i univerzalna drama rada

Gotovo pedeset godina nakon objave kapitalnog djela Deana MacCannella *The Tourist* u izlaganju se vraćam jednom od fenomena obrađenih u knjizi, odnosno činjenici da je rad drugih postao turistička atrakcija. Kritički ispitujem MacCannellovu tvrdnju da *work display* (izlog rada) omogućuje industrijskom čovjeku usvajanje sintetičke društvene perspektive i doživljaj vlastite uloge u univerzalnoj drami rada. Tvrdim da izlaganje rada ima konzervativnu funkciju jer potiče turiste da se prisjete kako bi i oni mogli postati dio jednog takvog izloga, ali ne kao promatrači već kao loše plaćeni radnici u izlogu rada. Upravo izlog rada otkriva prekarnost kao temeljnu značajku univerzalne drame rada. Ističem da je dekulturnizacija radnog mjesta, na kojoj se temelji MacCannellova analiza izlaganja rada, poprimila obrnuti smjer, što je naposljetku rezultiralo pojavom kulture radnog mjesta. Navedeno zahtijeva da ponovno razmotrimo naše razumijevanje izlaganja rada, ali i rada i turizma uopće. Razjašnjavajući odnos između rada i turizma kao simboličkih sustava, pokazujem da oba održavaju suvremeni simbolički poredak.

Matko Krce-Ivančić doktorirao je sociologiju na Sveučilištu u Manchesteru u Velikoj Britaniji. Njegov istraživački rad usmjeren je na proučavanje odnosa subjektiviteta i suvremenog društva iz poststrukturalističke i psihoanalitičke perspektive. Članak "Governing through anxiety" objavio je u časopisu *Journal for Cultural Research* (2018.), a članak "The knowledge of pessimism" u časopisu *Cosmos and History* (2021.). Nedavno je u časopisu *Culture Unbound* (2025.) objavio članak "Hope, rigging and relativisations in the making of neoliberal academia". Trenutačno radi kao znanstveni suradnik na Institutu za turizam u Zagrebu.

Snažno tijelo i dobri živci: lica prekarnosti u neformalnom plaćenom radu brige o starijim i nemoćnim osobama

Suvremeni ekonomski poredak odlikuju, među ostalim, promjene u proizvodnom procesu i decentralizacija moći, što doprinosi heterogenosti oblika, a posljedično i iskustava rada (Mezzadra, 2011). Unutar tih novih kartografija rada, prekarni rad obilježen je nesigurnošću, kratkotrajnim ugovorima, gubitkom stabilnosti i slabljenjem institucionalne zaštite što dovodi do nesigurnih i "uvjetovanih života" radnica i radnika u službi globalnog kapitala (Pajnik i Campani 2011). Pritom se prekarlost nerijetko tumači kroz pojmove poput fleksibilnosti, neformalnosti, atipičnosti, neregularnosti i isprekidanosti koji se često koriste i kao njezini sinonimi. No, prekarlost nije jednodimenzionalan i istoznačan pojam, već poprima višestruka značenja temeljena na iskustvu subjekta te društvenom i kulturnom kontekstu (Giannini, 2017.).

Istraživanja komodifikacije rada u kućanstvu kritički su upozorila na njegovu globalnu rasprostranjenost i feminizaciju obilježenu visokim udjelom neformalnog i migrantskog rada. U Hrvatskoj, plaćeni rad brige u kućanstvu za starije i nemoćne kontinuirano je rastući neformalni sektor rada temeljen na izrazito visokoj demografskoj stopi starenja stanovništva te promjenama u generacijskim i rodnim odnosima u obitelji. Ovo izlaganje predstavlja rezultate dugogodišnjeg istraživanja komodifikacije brige i skrbi, točnije neformalnog plaćenog rada brige u kućanstvu starijih i nemoćnih osoba. Radi se o izrazito zahtjevnom obliku rada satkanog od brojnih materijalnih i nematerijalnih elemenata u kojemu je tijelo istovremeno mjesto i sredstvo rada. Analiza naracija radnica oslikat će ovaj oblik rada kao fizički zahtjevan, duboko emotivan i afektivan rad. No njegova su najsnažnija odlika nejasni uvjeti rada te poroznost i brisanje granica između privatnog i poslovnog te rada i emocija radnice. Ipak, u tom kompleksnom spektru plaćene brige, radnice grade i mjesta otpornosti, snalažljivosti i djelovanja ukazujući pritom na kompleksnost iskustva i osjećaja prekarnosti.

Duga Mavrinac magistrirala je etnologiju i kulturnu antropologiju pri Sveučilištu u Sieni, završila Međunarodnu doktorsku školu *Transformations in European Societies* na Sveučilištu Ludvig Maksimilijan u Münchenu te doktorirala na Sveučilištu u Zagrebu. Prethodno zaposlena na Institutu za antropologiju, 2023. godine prelazi u Etnografski muzej Istre kao kustosica. Surađuje na brojnim znanstvenim i stručnim domaćim i inozemnim projektima. Područja njezinog istraživanja i interesa su briga, plaćeni rad u kućanstvu, ženske (radne) migracije te energetska suverenitet i energetska siromaštvo. Kao suosnivačica kustoskog kolektiva IPAK – istraživački projekti i autorski koncepti, istraživala je primjenjivost kulturne antropologije i potencijale umjetničko-antropološke suradnje. Autorica je međunarodnih i domaćih kustoskih projekata te znanstvenih i stručnih radova. Članica je uredništva međunarodnog časopisa *Visual Ethnography* te Upravnog odbora Hrvatskog etnološkog društva.

Mišljenje alternativa sa “periferije periferije”: etnomuzikologija i humanistika kao (životni) eksperiment na tački susreta društvenih kriza

Uz globalnu ugroženost humanističkih disciplina u hipertrofiranom neoliberalnom kapitalističkom sustavu, humanistika i etnomuzikologija u Srbiji susreću se sa zasebnim izazovom u vidu reperkusija prošlogodišnjih (2025) antikorupcijskih protesta na politike, status i svakodnevicu nauke. Državne mere donete prošle godine i neposredno pre, nametnule su drugačiji odnos pedagoškog i naučnoistraživačkog rada u visokom školstvu, skrativši potonji na zanemarljiv udeo, dok su uvedeni dodatni oblici administrativnog rada, najavljene promene u vidu osnivanja novih univerziteta, izdvajanja “identitetskih nauka” u tom kontekstu, a mogućnosti realizacije naučnoistraživačkih projekata stopirane više-mesečnim zastojem inače visoko kompetitivnih projektnih poziva. Istovremeno, etnomuzikologiju u globalnom kontekstu prate i sve češći politički napadi na DEI principe, podršku multikulturalnosti i vidljivosti ugroženih društvenih grupa, naposljetku i disruptivni upliv AI tehnologija, kao izazovi jezgri discipline formulisanom tokom poslednje decenije XX veka. Ovi potresi u kojima globalno amplificira lokalno sustiču se u pojedinačnom naučnoistraživačkom i pedagoškom radu koji je neprestano na rasapu održivog i življivog života i tržišne vrednosti: mimo retorike “balansiranja”, da li su suštinske alternative, zbilja, moguće? Da li je trenutni (nepodnošljivi) *status quo* posledica sažičućeg stiska istorijske nužnosti u smislu potroš(e)nosti prethodne paradigme nauke spletenog sa političkim instrumentalizacijama ideje progresa i upotrebljivosti, i na kojim se osnovima može poći dalje od segmeniranog, sve više izolovanog i višestruko kvantifikovanog oblika naučnog rada, u smeru njegovih održivih, dostojanstvenih i društveno uvaženih novih modela? Izlaganje će se delimično osloniti i na lične životne i istraživačke uvide, uz predstavljanje stanja u humanistici i etnomuzikologiji u Srbiji, i njihovo povezivanje sa često slabo vidljivim, ali učinkovitim globalnim levijatonom devalorizacije i otkazivanja “neisplative” nauke.

Iva Nenić etnomuzikologinja je i teoretičarka kulture, izvanredna profesorica na Univerzitetu umetnosti u Beogradu. Njezini istraživački interesi usmjereni su na rodne i identitetske režime te politike interseksionalnosti, ali i na teme poput ideološke interpelacije, epistemologije istraživanja i režima reprezentacije u humanističkim znanostima. Održala je pozvana predavanja na sveučilištima u Austriji, Ujedinjenom Kraljevstvu, Japanu, Italiji, Sloveniji i Finskoj. Potpredsjednica je ICTMD Study Group on Music, Gender, and Sexuality (2023. –) te predsjednica Saveta Univerziteta umetnosti u Beogradu (2025. –). Iva je objavila desetke članaka, poglavlja i eseja te je na srpski jezik prevela dvije knjige povezane s filozofijom, glazbom i kulturom. Vodila je istraživački projekt “Žensko vodstvo u glazbi”, koji je podržao Srpski fond za znanost (2020. – 2023.)

Mehanizmi prekarnosti: eksploatacija, komodifikacija i isključenje u različitim oblicima rada u Hrvatskoj

Polazeći od pretpostavke da pojedinačni oblici rada ne iscrpljuju objašnjenje njihove prekarnosti, već da se nesigurnost proizvodi kroz mehanizme koji se kroz njih manifestiraju, izlaganje se oslanja na integrativni pristup koji predlaže Feng (2021), kroz koji se analiziraju tri ključna mehanizma prekarizacije – eksploatacija, komodifikacija i isključenje – na temelju kvalitativnog istraživanja provedenog među radnicima i radnicama u različitim oblicima prekarnog rada u Hrvatskoj.

Empirijska analiza temelji se na 44 polustrukturirana intervjua s osobama zaposlenima u sezonskom, platformskom, agencijskom i projektnom radu, radu u svojstvu zamjena te povremenom radu (uključujući rad putem građanskopravnih i studentskih ugovora te poljoprivrednih vaučera). Nalazi pokazuju da se navedeni mehanizmi pojavljuju u svim analiziranim oblicima rada, ali u različitim konfiguracijama i intenzitetima, što upućuje na heterogenu prirodu prekarnosti.

Eksploatacija se očituje kroz intenzifikaciju rada i rast neplaćenog rada, komodifikacija kroz prilagodbu trajanja i organizacije rada tržišnim potrebama, dok se isključenje manifestira kroz ograničen pristup radnopravnoj zaštiti i socijalnim pravima. Ovi obrasci upućuju na institucionalne i tržišne uvjete koji sustavno reproduciraju nesigurnost u radu. Iako su ovi mehanizmi prisutni u svim oblicima rada, njihova kombinacija i međusobni odnosi stvaraju različite režime nesigurnosti.

Izlaganje doprinosi raspravama o prekarnom radu na način da pomiče analizu prema obrascima proizvodnje nesigurnosti, čime se otvara prostor za dublje razumijevanje suvremenih transformacija rada u kontekstu fragmentiranih i diferenciranih režima prekarnosti.

Jelena Ostojić zaposlena je na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje je i doktorirala. Njezini istraživački interesi usmjereni su na prekarnost rada, sociologiju rada, radničko organiziranje i društvene nejednakosti. Profesionalno iskustvo stekla je na znanstveno-istraživačkim projektima

i u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje na analizama tržišta rada i aktivnim politikama zapošljavanja. Sudjelovala je u brojnim projektima o uvjetima rada i javnim politikama. Članica je hrvatskog tima Europskog društvenog istraživanja (ESS ERIC) te sudjeluje u projektima Fairwork i radne imigracije.

Pregrijavanje i obrisi budućnosti Jadrana: ribolov, neizvjesnost i ranjivost u Kapitalocenu

Polazeći od ideje “pregrijavanja” ne samo kao fizičkog porasta temperature, nego i ubrzanja ekonomskih, ekoloških i društvenih promjena i njihovih posljedica (Stensrud i Hylland Eriksen 2019), izlaganje problematizira prekarnost života i rada vezanih uz Jadransko more u kontekstu klimatskih i okolišnih promjena u tzv. kapitalocenu. Jadransko more, kao relativno plitko i poluzatvoreno mediteransko more, prolazi kroz ubrzane ekološke transformacije pod utjecajem ekstraktivističke logike, turizma, onečišćenja i lokalnih manifestacija globalnih klimatskih promjena, vidljivih u porastu temperature i razine mora, obalnoj eroziji te promjenama u distribuciji i sastavu morskih vrsta. U središtu izlaganja nalaze se neizvjesnost i ranjivost stanovnika Jadrana glede budućnosti obalnih područja te mogućnosti održavanja radnih uvjeta i kulturnih praksi uslijed nestabilnosti ulova, rastućih troškova rada i opreme te industrijskih i regulatornih pritisaka povezanih s upravljanjem morem i ribarstvom. Poseban naglasak stavlja se na dosad etnografski neistražene promjene u uvjetima, tehnikama i rizicima podvodnog ribolova kao hibridne prakse koja se kreće između tradicije, rekreacije, rada i strategije preživljavanja u neformalnoj ekonomiji, ali koja je i primjer utjelovljenog susreta s “novim” Jadranom. Kroz narative i senzorna iskustva ribolovaca u destabiliziranim obalnim i podvodnim krajolicima pojavljuju se obrisi klimatske budućnosti, nostalgija za morem prošlosti, podređenost sezonalnosti prirode i tržišta, viševrsna etika, ali i kritika političko-ekonomskih ideologija.

Igor Petričević viši je asistent na Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu te suradnik na projektima “Poetike i politike etnografije danas” (EPP) i “Prekarna kultura i budućnost rada” (BURA). Nakon završenog studija antropologije i sociologije na Filozofskom Fakultetu u Zagrebu, diplomirao je socijalnu i kulturnu antropologiju te europske studije na Sveučilištu u Leuvenu. Doktorirao je socijalnu antropologiju na Sveučilištu u Stockholmu. Njegovi istraživački interesi obuhvaćaju antropologiju migracija, antropologiju tijela, urbanu antropologiju, maritimnu antropologiju te antropologiju klimatskih promjena.

Jaka Primorac

Institut za razvoj i međunarodne odnose u Zagrebu
jaka.primorac@irmo.hr

Marta Jalšovec

Zaklada "Kultura nova"
marta.jalšovec@kulturanova.hr

Petra Rodik

Dotplot
prodik@dotplot.hr

Kontinuitet prekarnosti i mijene fragilnosti: uvjeti rada u organizacijama civilnog društva u području suvremene umjetnosti i kulture

Posljednjih tridesetak godina prekarnost rada u kulturnom i kreativnom sektoru zabilježena je kako u znanstvenoj literaturi, tako i u javnopolitičkim dokumentima na domaćoj i međunarodnoj razini (i.a. Krolo et al., 2020; McKinley i Smith, 2008; McRobbie, 2016; Neil, 2019; Primorac, 2021). Uz bogatu dokumentiranost fragilnih karijera umjetnika, potplaćenog i samoizrabljujućeg rada kulturnih radnica te strukturnih problema nedostatnog javnog financiranja kulturnog sektora, pomaci prema gradnji održivijih modela rada u sektoru i dalje su limitirani (McQuaid i Teppo, 2025; Primorac, 2021). Podaci o radu u organizacijama civilnog društva u području suvremene umjetnosti i kulture iz 2014. i 2015. godine pokazali su da se radi o sektoru u stanju permanentne krize stvorene širim strukturnim socio-ekonomskim uvjetima u Hrvatskoj, pri čemu ti uvjeti nisu poticali održivu nezavisnu kulturnu proizvodnju, a ponajviše u zajednicama izvan glavnog grada pri čemu su pronađene klasne i rodne razlike (Barada i sur., 2016; Primorac i sur., 2020). Deset godina nakon provedenog prvog vala istraživanja, podaci ukazuju na i dalje fragilnu poziciju kako organizacija tako i zaposlenih u sektoru, ali i profesionalizaciju rada, daljnju feminizaciju sektora, te generacijske razlike u ulazu i opstanku u sektoru. Također su vidljivi pomaci širenja geografskog područja djelovanja organizacija, ali i većih socio-ekonomskih razlika između glavnog grada i ostatka Hrvatske.

Izlaganje se temelji na uvidima zasnovanim na longitudinalnom istraživanju o uvjetima rada u organizacijama civilnog društva u području

suvremene umjetnosti i kulture koje provodi Zaklada “Kultura Nova” (2014.-2026.), pri čemu će fokus u izlaganju biti na podacima iz drugog vala istraživanja provedenog tijekom 2025. i 2026. godine.

Jaka Primorac radi kao znanstvena savjetnica na Odjelu za kulturu i komunikacije Instituta za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) u Zagrebu. Doktorirala je sociologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2010. godine. Njezini znanstveni interesi presijecaju područja sociologije kulture, sociologije medija i komunikacija te sociologije rada.

Marta Jalšovec radi kao viša savjetnica za istraživanje u Odjelu za istraživanje i razvoj Zaklade “Kultura nova”. Studirala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje je stekla zvanje magistre sociologije i antropologije. Tijekom i nakon studija volontirala je i radila u neprofitnim organizacijama civilnog društva u područjima socijalne i psihološke skrbi, obrazovanja te umjetnosti i kulture.

Petra Rodik sociologinja je s bogatim istraživačkim iskustvom u kontekstu znanstvenih i primijenjenih istraživanja. Doktorat iz područja društvenih znanosti, polje sociologija na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu stekla je 2011. godine. Od 2002. do 2020. godine radila je na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Boravila je u Institutu za socijalnu antropologiju Max Planck u Halleu te radila na ERC projektu na Trinity Collegeu u Dublinu. Od 2020. godine vodi obrt za obradu podataka Dotplot.

Dina Vozab

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
dina.vozab@fpzg.hr

Antonija Čuvalo

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
antonija.cuvalo@fpzg.hr

Između slobode i prekarnosti: uvjeti atipičnog medijskog rada i izazovi za kolektivno organiziranje

Pritisci tržišta i platformi na medijske industrije rezultirali su restrukturiranjem i gubitkom radnih mjesta, istovremenim porastom nestandardnog, atipičnog ili *freelance* rada u medijima te pojavom novih oblika novinarskog i medijskog rada oblikovanog platformama. Atipični rad u medijima i novinarstvu sadrži određene ambivalentnosti – s jedne strane dio je novinara i medijskih radnika/ca prisiljen na ovaj oblik rada zbog nedostatka drugih mogućnosti, dok drugi dio u tome prepoznaje mogućnost veće autonomije i slobode. Dostupni podaci ipak ukazuju da je atipični rad u novinarstvu i medijima izuzetno prekaran, dok postojeći zakonodavni i institucionalni okviri tretiraju atipični medijski rad kao poduzetništvo. Takav okvir, uz ostale faktore, otežava mogućnost kolektivnog organiziranja atipičnih medijskih radnika i radnica. U ovom radu ćemo iz intervju s ključnim dionicima, najviše s predstavnicima/ama sindikata i udruženja, predstaviti ključne teme koje se vežu uz pitanje uvjeta atipičnog rada u medijima te ograničenja i prilika za kolektivno organiziranje.

Dina Vozab izvanredna je profesorica na Odsjeku za medije i komunikaciju Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Njezini istraživački interesi odnose se na ulogu medija u demokraciji, bilo kroz analizu medijskih sustava, novinarstva, publike vijesti ili odnosa između građana i medija.

Antonija Čuvalo izvanredna je profesorica na Odsjeku za medije i komunikaciju Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Njezini istraživački interesi usmjereni su na medijsku publiku, korištenje medija u svakodnevnom životu, novinarstvo u kontekstu političke ekonomije digitalnih medija te na ulogu medija u demokraciji s naglaskom na novinarstvo te praksu i kulturu publike.

Od nemila do nedraga, i nazad: nesigurnost statusa i putanje multi-prekariziranog migrantskog rada

Prekarnost migrantskog rada predstavlja dinamičan i višedimenzionalan fenomen u kojemu nesigurnost boravišnog statusa i nesigurnost zaposlenja i radnih uvjeta igraju ključnu ulogu u određivanju rizika, prilika i ishoda za strane radnike. U kontekstu prekarnosti, važno je identificirati kako različiti legislativni, statusni, ali i institucionalni te vremenski okviri oblikuju neizvjesnost života migranata, njihovu izloženost eksploataciji, te mogućnost socijalne uključenosti ili isključenosti ne samo unutar ili izvan sfere rada nego i širih društvenih tokova u zemlji primitka/useljavanja. Uslijed ograničenog pristupa tržištu rada, vezanosti statusa radnika uz poslodavca, te česte promjene zakonodavnih okvira, kreira se svojevrsna “hiperprekarnost” koja proizlazi iz povezanosti radnog statusa i migracijskih režima (Lange i Falkenhain, 2024), koja migrantske radnike gura u stare/nove nepovoljne položaje i iskustva ranjivosti. Na temelju provedenih intervjua s migrantskim radnicima u Hrvatskoj i koristeći pristup etnografije pojedinačnoga (Abu-Lughod, 1991), izlaganje se fokusira na jednu neobrađenu temu multi-prekarizacije koja se odvija unutar specifičnog segmenta migrantskog rada. Riječ je o obrtima za trgovinu prehrambenim proizvodima široke potrošnje u vlasništvu migranata koji postaju mjesta prekarizacije i eksploatacije novopridošlih radnika, pri čemu su eksploatatori sami migranti, oni koji su stigli ranije, nerijetko njihovi sunarodnjaci. Iskustva privremenog rada tako se pretvaraju u svakodnevicu u kojoj migranti iskorištavaju migrante unutar hijerarhiziranog i prekariziranog uslužnog sektora: ono što se mnogim novopridošlima čini kao prva stepenica ulaska u hrvatsko tržište rada – i u priželjkivane uvjete boravka i stanovanja – zapravo se za neke od njih pokazuje mjestom strukturnih ograničenja, eksploatacije, egzistencijalne i statusne ugroze te isključivanja.

Drago Župarić-Ilić sociolog je i izvanredni profesor na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pri Katedri za studije moći, migracija i etničnosti. Područja njegovog znanstvenog interesa su migracijske i izbjegličke studije, sociologija etničkih odnosa, te sociodemografija. Objavio je pedesetak znanstvenih radova iz područja istraživanja migracija, izbjeglištva, integracije, etniciteta, i državljanstva, te dvije monografije. Sudjelovao je u desetak istraživanja, od kojih su se tri ticala evaluacije integracijskih politika i praksi za populaciju migranata i izbjeglica. Voditelj je projekta financiranog iz sredstava Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (Next Generation EU) "Praćenje razvoja i strukturiranja modela upravljanja radnom imigracijom u Hrvatskoj".

Organizacijski i programski odbor

Ozren Biti
Ildiko Erdei
Tanja Halužan
Igor Petričević
Reana Senjković

Mjesto održavanja

Institut za etnologiju i folkloristiku
Šubićeva 42/5. kat
10000 Zagreb
Hrvatska
www.ief.hr

Znanstveni skup financira Europska
unija – NextGenerationEU u sklopu
projekta Prekarna kultura i budućnost rada

[https://www.ief.hr/nextgenerationeu/
prekarna-kultura-i-buducnost-rada-bura/](https://www.ief.hr/nextgenerationeu/prekarna-kultura-i-buducnost-rada-bura/)

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

Institut
za etnologiju
i folkloristiku